

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Jurbarko rajono savivaldybės
administracijai

2020-01-31 Nr. SD-3

DĖL ATASKAITOS PATEIKIMO

Pateikiame Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos stebėsenos 2018 m. ataskaitą.

PRIDEDAMA: ataskaita, 22 lapai.

Direktorė

Diana Griškuvienė

Gitana Šulcienė, tel.: 861462682, el. p.: gitana.sulciene@jurbarkovsb.lt

**JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

**JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2018 METŲ ATASKAITA**

Ataskaitą parengė:
Gitana Šulcienė
visuomenės sveikatos
stebėsenos specialistė

Jurbarkas, 2019 m.

TURINYS

1. BEDROJI DALIS.....	3
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPERTAVIMAS („ŠVIESOFORAS“).....	3
2. SPECIALIOJI DALIS.....	12
2.1 ILGALAIKIO NEDARBO LYGIS ŠALYJE 2018 M.	12
2.2. MOKINIŲ, GAUNAČIŲ NEMOKAMĄ MAITINIMĄ MOKYKLOSE, SKAIČIUS 1 000 VAIKŲ RODIKLIS.....	13
2.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU 10 000 GYV.....	14
2.4. JURBARKO RAJONO GYVENTOJŲ, SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMO 2018 M. RODIKLIŲ REZULTATAI.....	15
3. REKOMENDACIJOS	22

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Jurbarko rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymu ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1387 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2017 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Jurbarko rajono savivaldybėje. Pateikiami rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) yra siejami su Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslų bei jų uždavinių įgyvendinimu. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėje stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programoje įtvirtinti 4 tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarnikiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Rengiant ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu spaudiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2018 m. ir Statistikos departamento duomenys“.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2018 m. Jurbarko rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes (atkreipiame dėmesį, jog 13 mažųjų savivaldybių, turinčių mažiau negu 20 000 gyventojų, nėra lyginamos su kitomis savivaldybėmis dėl rodiklių „jautrumo“): Rodiklių reikšmės 2017 m. suskirstytos į grupes, pagal kurias savivaldybės vertinamos:

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos žalia spalva.

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos raudona spalva.

Likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos geltona spalva. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant LSP tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste.

Jurbarko rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Jurbarko rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos. Pastaba: kai kurių PRS projekte numatytų rodiklių šioje ataskaitoje pateikti nėra galimybės, kadangi nėra parengta skaičiavimo metodologija.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal LSP numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Jurbarko rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykiškai Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2023 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	75,1	75,9	69,9	78,6	0,99
Išvengiamas mirtingumas	29,3	30,5	24,6	41,0	0,96
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	76,1	23,8	0	75,7	0,32
Bandymų žudytis (X60-X64, X66-X84) skaičius 100 000 gyv.	19,4	42,1	19,2	81,1	0,46
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 vaikų	78,8	69,1	35,2	220,2	1,14
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	3,3	3,3	0,3	8,7	1,01
Ilgalaikio nedarbo lygis	4,6	2,2	0,3	8,2	2,09
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	14,2	5,3	23,7	8,4	2,67
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) 100 000 gyventojų	87,4	91,0	46,2	192,4	0,96
Išvengiamas mirtingumas	-	-	-	-	-
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01–Y98) 100 000 gyventojų	-	-	-	-	-
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	306,7	148,9	57,4	339,9	2,06
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	45,2	25,4	3,2	91,0	1,78
Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai ir recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyventojų	46,6	37,9	0	88,4	1,23
Užregistruoti nauji TB atvejai (A15 – A19) 100 000 gyv.	42,8	32,9	0	88,4	1,30
Sergamumas daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze					
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					

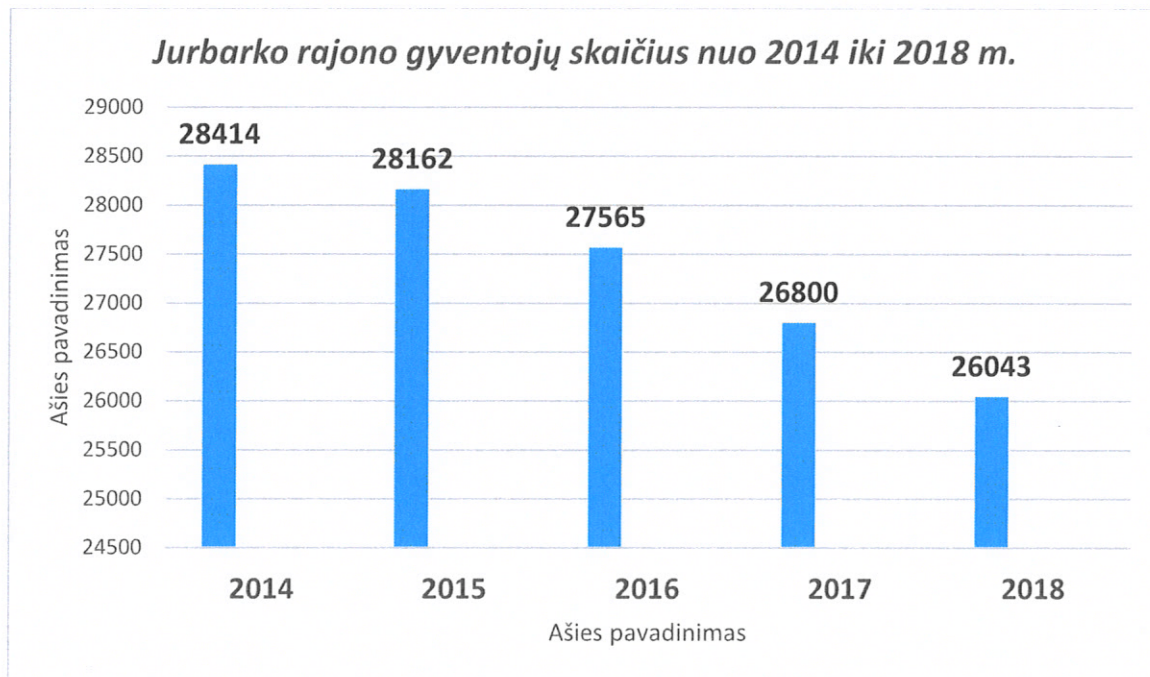
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą						
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	1,9	0,9	0	3,9		2,08
Susizalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	198,9	150,7	104,9	212,0		1,32
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	71,1	67,1	45,3	125,9		1,06
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	32,9	74,9	0	140,9		0,44
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį						
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyventojų						
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	15,5	5,5	0	19,6		2,81
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų						
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	18,5	15,0	0	32,6		1,21
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų						
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	0	7,9	0	26,3		0
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	0	3,0	0	19,2		0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	38,9	58,9	29,3	136,3		0,66
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą						
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	141,4	1010	6,3	34382		0,14
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)						
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)						
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą						
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą						
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	4,06	3,1	0	24,8		1,31
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų						
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	15,2	17,7	0	45,1		0,86

Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	–	–	–	–	–
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nuskaitimai)	23,2	85,8	3,9	442,1	0,27
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	197,5	189,9	49,8	415,9	1,04
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	310,2	166,8	32,5	359,2	1,86
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	28,3	36,7	11,7	73,5	0,77
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	37,7	32,5	20,0	64,9	1,16
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	4,97	6,9	4,1	10,0	0,72
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,86	2,0	1,2	6,2	1,43
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	6,9	7,2	2,6	13,6	0,96
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,6	9,1	6,5	11,3	0,95
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis					
Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (A15-A19) 10 000 gyventojų	7,7	3,1	0	13,9	2,47
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	0,77	2,2	0	5,1	0,35
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	4,9	3,4	0	16,5	1,44
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė)	91,2	92,1	83,0	99,5	0,99
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepijimo apimtys	96	92,3	70,0	97,7	1,04
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	7,7	14,5	5,7	52,7	0,53
Vaikų neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	17,2	18,9	7,5	28,3	0,91
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyventojų	5,1	4,4	0	15,8	1,17

4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų									
Standardizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	967,8	744,5	616,5	1059,0					1,30
Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	321,4	274,7	219,6	347,1					1,17
Standardizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų									
Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų									
Standardizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	192,7	181,8	83,8	485,7					1,06
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	89,9	56,6	26,9	112,0					1,59
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio 2014–2015 m. finansavimo programoje	37,1	50,2	13,8	71,7					0,74
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	51,1	52,7	28,9	72,0					0,97
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje. 2014–2015 m.	45,1	53,1	28,6	66,0					0,85
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	38,1	42,9	26,2	61,4					0,89

Lietuvos statistikos departamento 2019 m. duomenimis, Jurbarko rajono nuolatinių gyventojų apskrityje ir savivaldybėje 2014 m. gyveno 28 414 asmenys. 2015 m. Jurbarko rajono apskrityje ir savivaldybėje gyveno 27 864 asmenys. 2016 m. gyveno 27 565 asmenys. 2017 m. 26 356 gyventojai ir 2018 m. 26 043 gyventojai. Gyventojų skaičius galėjo mažėti dėl ypač išaugusios emigracijos ir gimstamumo Jurbarko rajone mažėjimo. (1 pav.).

Gyventojų skaičius – tai išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo bei migracijos) rodiklis. Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenimis gyventojų skaičiaus pokytis 2018 m. Jurbarko rajono savivaldybėje 1000 gyv. buvo 2,67 proc. tai atitiko bendrą Lietuvos gyventojų skaičiaus pokyčio vidurkį.

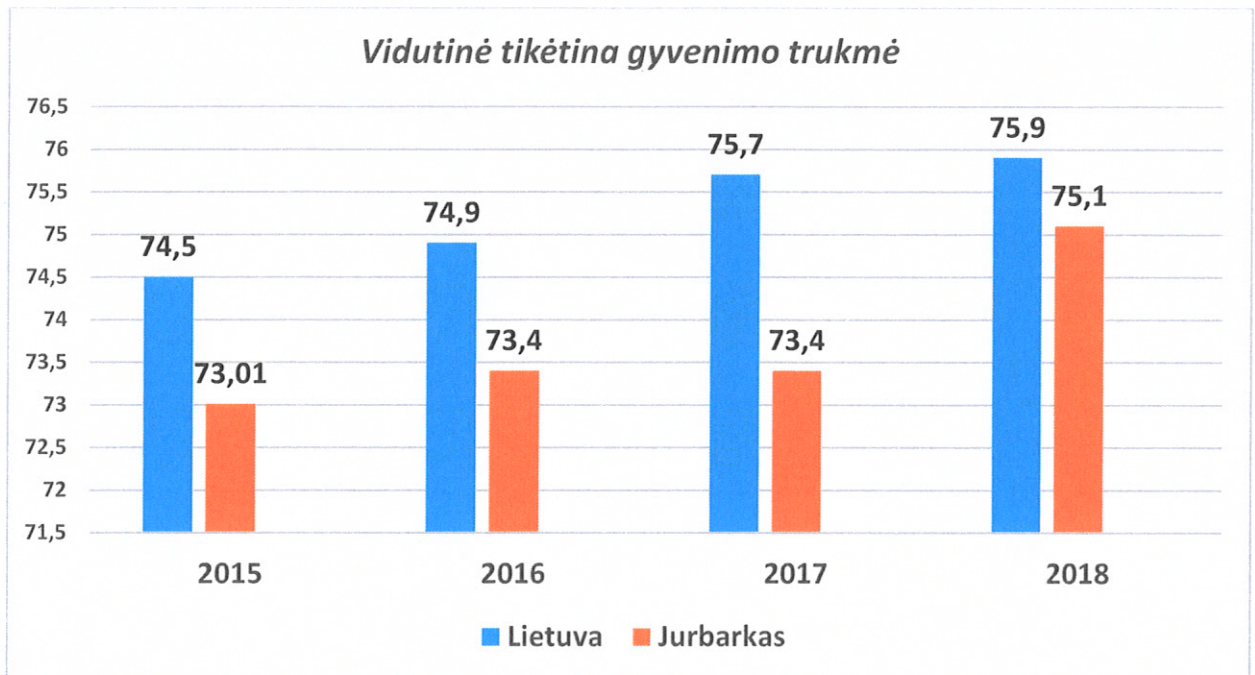

1 pav. Statistikos departamentas, oficialios statistikos portalas (2019 m. 12 mėn.).

Nuo 2009 m. stebimas gimstamumo rodiklių blogėjimas: 2009 m. – 9,31/1 000 gyv., 2010 m. – 8,44/1 000 gyv., 2011 m. – 8,44/1 000 gyv. 2012 m. gimstamumo rodiklis Jurbarko rajone pagerėjo, tačiau už Lietuvos vidurkį buvo mažesnis – 9,62/1 000 gyv., 2013 m. – 8,61/1 000 gyv., 2014 m. – 9,4/1 000 gyv., o 2015 m. – 9,8/1000 gyv., 2016 m. 10,0/1 000 gyv., 2017 m. 9,9/1 000 gyv. 2018 m. 7,8/1 000.

2018 m. Jurbarko rajone mirė 446 gyventojai. 2017 m. Jurbarko rajone mirė 469 gyventojai, 2016 m. – 481 gyventojas, 2015 m. – 488 gyventojai.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Lietuvos vidurkis 2017 m. buvo 75,7 metų, Jurbarko rajono savivaldybės – 73,4 metų, tai 0,97 karto didesnė nei Lietuvos vidurkis, 2018 m. Lietuvos vidurkis buvo 75,9 metų Jurbarko rajono savivaldybės – 75,1 metų, tai atitiko Lietuvos vidurkį, stebint vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės pokyčius nuo 2015 m. vidutinė gyvenimo trukmė Jurbarko rajone kito nežymiu procentu (2 pav.).

2 pav. Statistikos departamentas, oficialios statistikos portalas (2017 m.) ir Higienos instituto leidinys „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse“ 2018 m.

Iš 1 lentelėje „Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių, Jurbarko rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkio rodikliu matyti, kad Jurbarko rajono savivaldybės rodiklis (žalia zona) yra geresnis už Lietuvos vidurkį:

- Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60 – X84) 100 000 gyv.
 - Bandymų žudyti (X60 – X64, X66 – X84) skaičius 100 000 gyv.
 - Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.
 - Pesčių mirtingumas dėl transporto įvykių (V00 – V09) 100 000 gyv.
 - Transporto įvykiuose patirtos traumos (V00 – V99) 100 000 gyv.
 - Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui (2018 m.).
 - Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu.
 - Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.
 - Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais.
 - Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jų komplikacijų skaičius 1 000 gyv.
 - 1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys.
- Jurbarko rajono savivaldybės 8 rodikliai, patenkantys į prasčiausių savivaldybių kvantilių grupę (**raudonoji zona**), 2018 m. yra prastesni už Lietuvos rodiklį:
- Ilgalaikio nedarbo lygis.
 - Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų.
 - Asmenų žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv..
 - Susižalojimai dėl nukritimų (W00 – W19) 65+m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.
 - Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65 – W74) 100 000 gyv.
 - Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo

silantinėmis medžiagomis programoje.

- Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (A15 – A19) 100 000 gyv..
- Sergamumas antro tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv..

Lietuvos vidurkį atitinkanti kvantilių grupė (geltonoji zona):

- Išvengiamas mirtingumas.
- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)
- Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius 1 000 gyv.
- Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyv.
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.
- Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.
- Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00 –Y89) 100 000 gyv.
- Užregistruoti nauji TB atvejai (A15 – A19) 100 000 gyv.
- Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai ir recidyvai) (A15 –A19) 1000 000 gyv.
- Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.
- Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00 – A08) 10 000 gyv.
- Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo rodiklis ((W00 –W19) 100 000 gyv.
- Nusikalstamos veiklos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai), 100 000 gyv.
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais.
- Kūdikių išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus dalis (proc.).
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų.
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius.
- Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.
- Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui.
- Sergamumas daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze skaičius (A15 –A19) 100 000 gyv.
- Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 10 000 gyventojų.
- Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių.
- 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys proc.
- Vaikų neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.).
- Paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.
- Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv.
- Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų.
- Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų.
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje 2017–2018 m.
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje 2016–2018 m.
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje 2017–2018 m.
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.) dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencinėje programoje 2018 m.

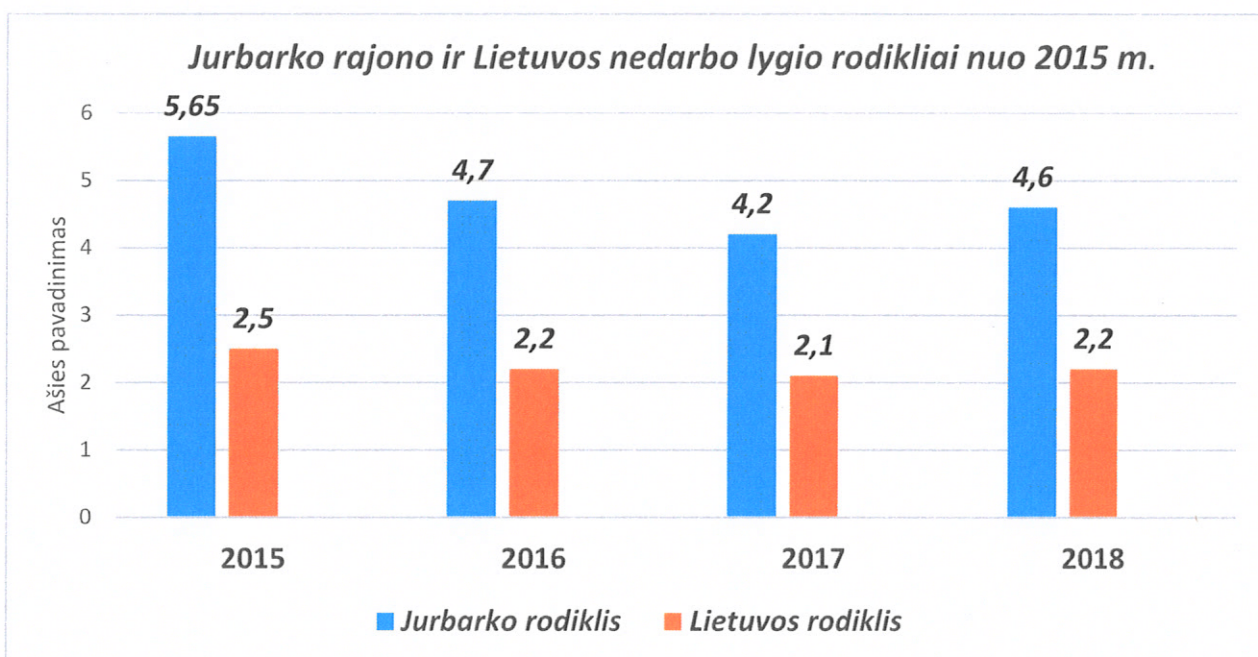
2. SPECIALIOJI DALIS

2.1. ILGALAIKIO NEDARBO LYGIS ŠALYJE 2018 M.

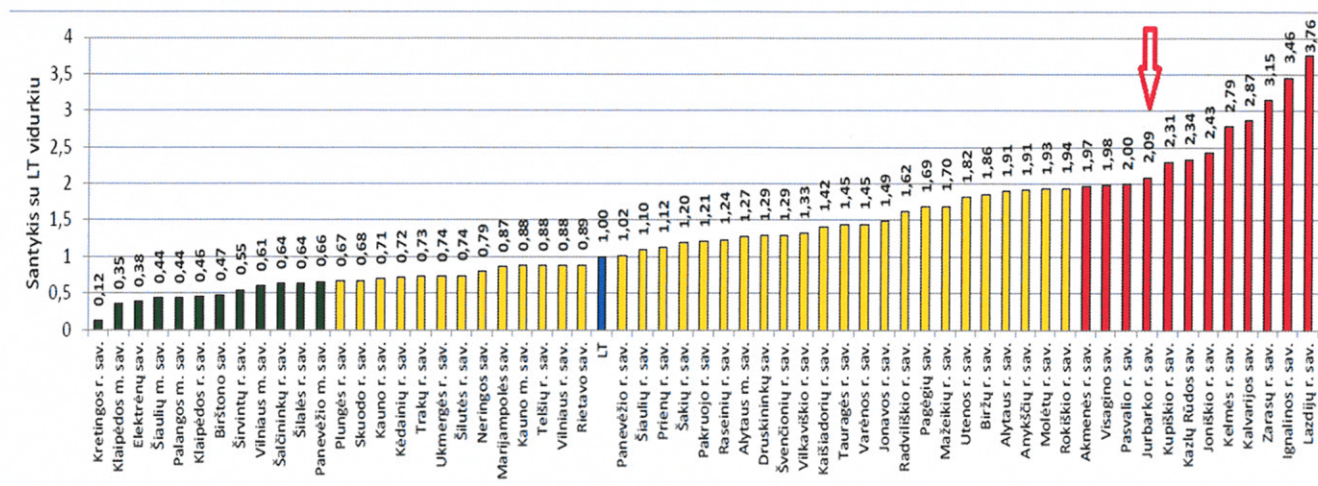
Ilgalaikio nedarbo lygis – tai bedarbystė, trunkanti ilgiau kaip metus, parodanti darbo jėgos procentą nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikis nedarbas – vienas iš socialinių - ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, turintis nemažą įtaką fizinei ir psichinei sveikatai. Rodiklį galime priskirti rizikos sveikatai grupei. Šalies savivaldybėse ilgalaikio nedarbo lygis pasiskirstęs netolygiai. Prasčiausi rodikliai mažuose savivaldybėse. Tam turi įtakos didesniuose miestuose didesnė naujų darbo vietų pasiūla ir tai, kad juose gyvena daugiau išsilavinusių žmonių.

Ilgalaikis nedarbo lygis Jurbarko rajone lyginat su Lietuvos vidurkiu jau nuo 2015 m. yra kritinėse ribose. Tai rodiklis, kuris jau keturi metai iš eilės nekinta ir situacija negerėja.

Ilgalaikio nedarbo lygio rodiklis Lietuvoje 2015 m. buvo 2,5 proc., Jurbarko rajono savivaldybės rodiklis buvo 5,65 proc., tai 2,26 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis, 2016 m. Lietuvos rodiklis 2,2 proc., Jurbarko rodiklis 4,7 proc. t. y. 2,14 karto didesnis nei Lietuvos rodiklis. 2017 m. Lietuvos nedarbo lygio rodiklis siekė 2,1 proc., Jurbarko rajono savivaldybės rodiklis siekė 4,2 proc., t. y. Jurbarko savivaldybės rodiklis buvo 2,0 kartais didesnis, nei Lietuvos. 2018 m. Lietuvos nedarbo lygio rodiklis buvo 2,2 proc., o Jurbarko rajono savivaldybės 4,6 proc., t. y. 2,09 karto didesnis nei Lietuvos rodiklis. (3 pav. 4 pav.).

3 pav. Šaltinis: Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ataskaitos nuo 2015 m.

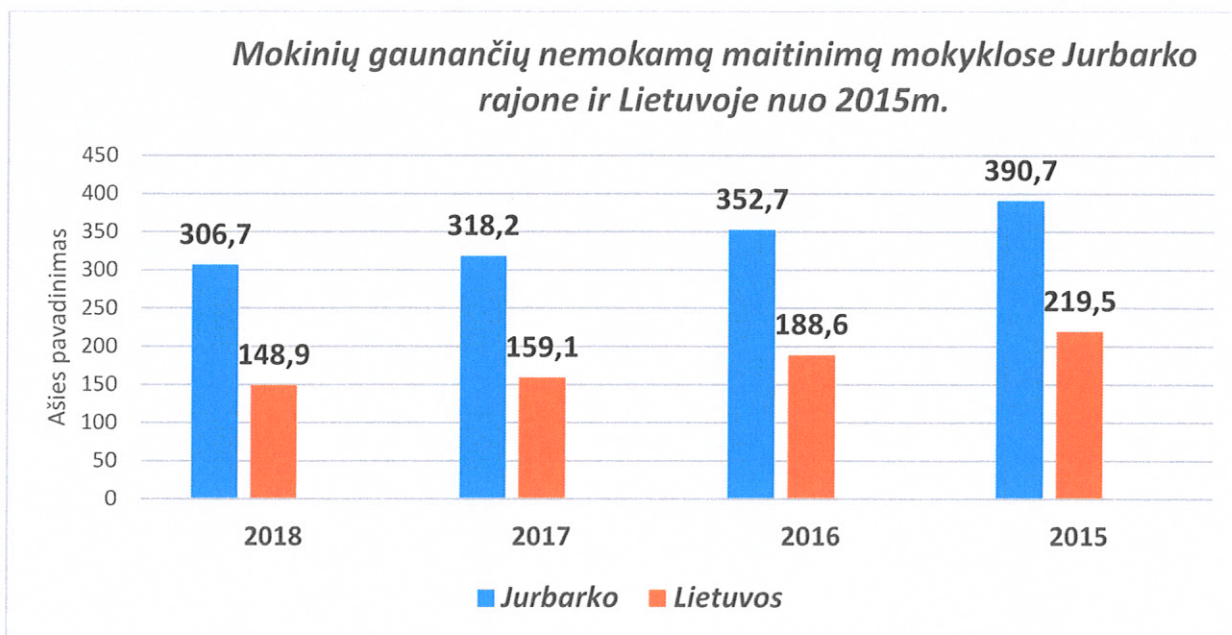

4 pav. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinys Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse (2018 m.).

2.2. MOKINIŲ GAUNANČIŲ NEMOKAMĄ MAITINIMĄ MOKYKLOSE, SKAIČIUS 1 000 VAIKŲ.

Lietuvos šeimų su mažomis pajamomis vaikai yra priskiriami rizikos sveikatai grupei, todėl įstatymo nustatyta tvarka jie, besimokydami mokykloje, turi teisę gauti nemokamą maitinimą. 2018 m. Lietuvoje apie 15 proc. mokyklinio amžiaus vaikų mokyklose maitinosi nemokamai. Didžiausi rodikliai 2018 m. buvo Šalčininkų r. sav. 339,9 / 1000 vaikų, Lazdijų r. sav. 335,5 / 1000 vaikų.

Jurbarko rajono mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, 2018 m. buvo 306,7 / 1000 vaikų, Lietuvos rodiklis 148,9 / 1000 vaikų, Jurbarko rajono savivaldybės rodiklis 2,06 karto viršijo Lietuvos vidurkį. Lyginat su ankstesniais metais 2017 m. Lietuvos rodiklis buvo 159,1 / 1000 vaikų, Jurbarko 318,2 / 1000 vaikų, Jurbarko rajono rodiklis 2,0 karto buvo didesnis nei Lietuvos 159,1 / 1000 vaikų. 2016 m. Lietuvos rodiklis 188,6 / 1000 vaikų, Jurbarko – 352,7 / 1000 vaikų, t. y. 1,87 karto didesnis už Lietuvos vidurkį. 2015 m. Lietuvos rodiklis 219,5 / 1000 vaikų, Jurbarko – 390,7 / 1000 vaikų, t. y. 1,78 karto viršijo Lietuvos vidurkį. (5 pav.).

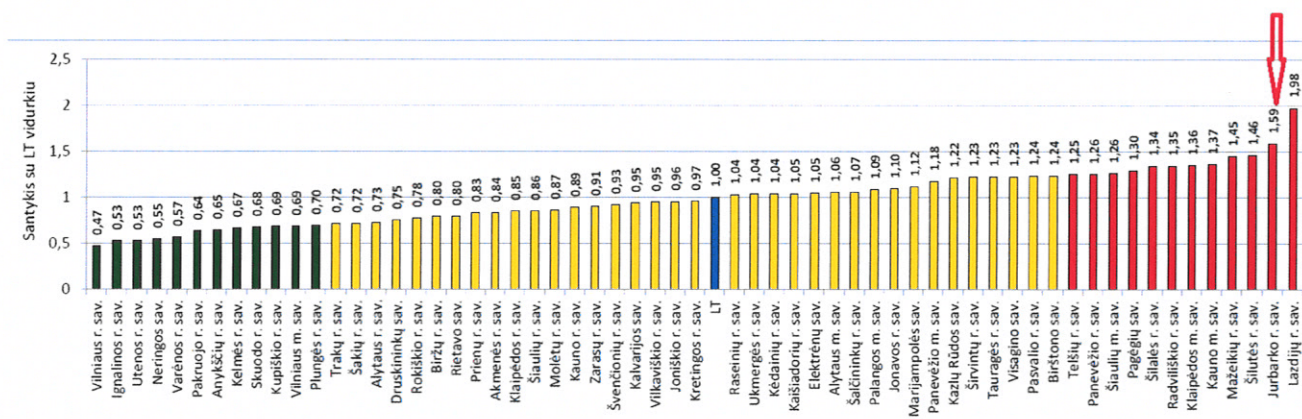
5 pav. Šaltinis: Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro ataskaitos nuo 2015 m.

2.3. SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETU 10 000 GYV.

2018 m. 15 857 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas). Sergamumas šia liga – 56,6 / 10 000 gyv. (2017 m. 62,3 / 10 000 gyv.).

Didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas Lazdijų r. sav. (112,0 / 10 000 gyv.), antroje vietoje Jurbarko r. sav. (90,1 / 10 000 gyv.) t. y. rodiklis, kuris 1,59 karto viršija Lietuvos vidurkį. (6 pav.).

VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖ LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE 2018 M.

6 pav. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinys Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse (2018 m.).

2.4. JARBARKO RAJONO GYVENTOJŲ SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMO 2018 M. RODIKLIŲ REZULTATAI

Vadovaujantis bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo 2018 m. gruodžio 6 d. Nr. V-1407 įsakymo, 2 priedu suaugusiųjų gyventojų rodiklių analizei, pateikta išanalizuoti 21 rodiklį.

Jurbarko rajono gyventojų stebėsenos tyrimas buvo atliktas 2018 m. Jurbarko rajono gyventojų apklausa vyko nuo kovo, iki gegužės mėnesio. Gyventojai apie apklausą, kuri vyks jų namuose, iš anksto buvo informuoti spaudoje ir Jurbarko visuomenės sveikatos biuro internetiniame tinklapyje. Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistai dalyvavo mokymuose ir pagal Higienos instituto parengtą ir patvirtintą metodiką atliko tyrimą. Buvo planuota apklausti 416 asmenų, apklausta 426 asmenys. Iš jų 250 (58,7 proc.) kaime, 166 (39,0 proc.) miestelyje 10 (2,3 proc.). Gyventojams buvo pateiktos anketos su 33 klausimais. Klausimai buvo įvairaus pobūdžio pradedant gyvensena ir baigiant jų pajamomis. Tyrimo rezultatai pristatomi pagal 16 suaugusiųjų gyvensenos stebėsenos rodiklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu. Rodiklių reikšmės buvo pateikiamos kiekvienai savivaldybei. Rodikliai buvo suskirstyti į tris grupes:

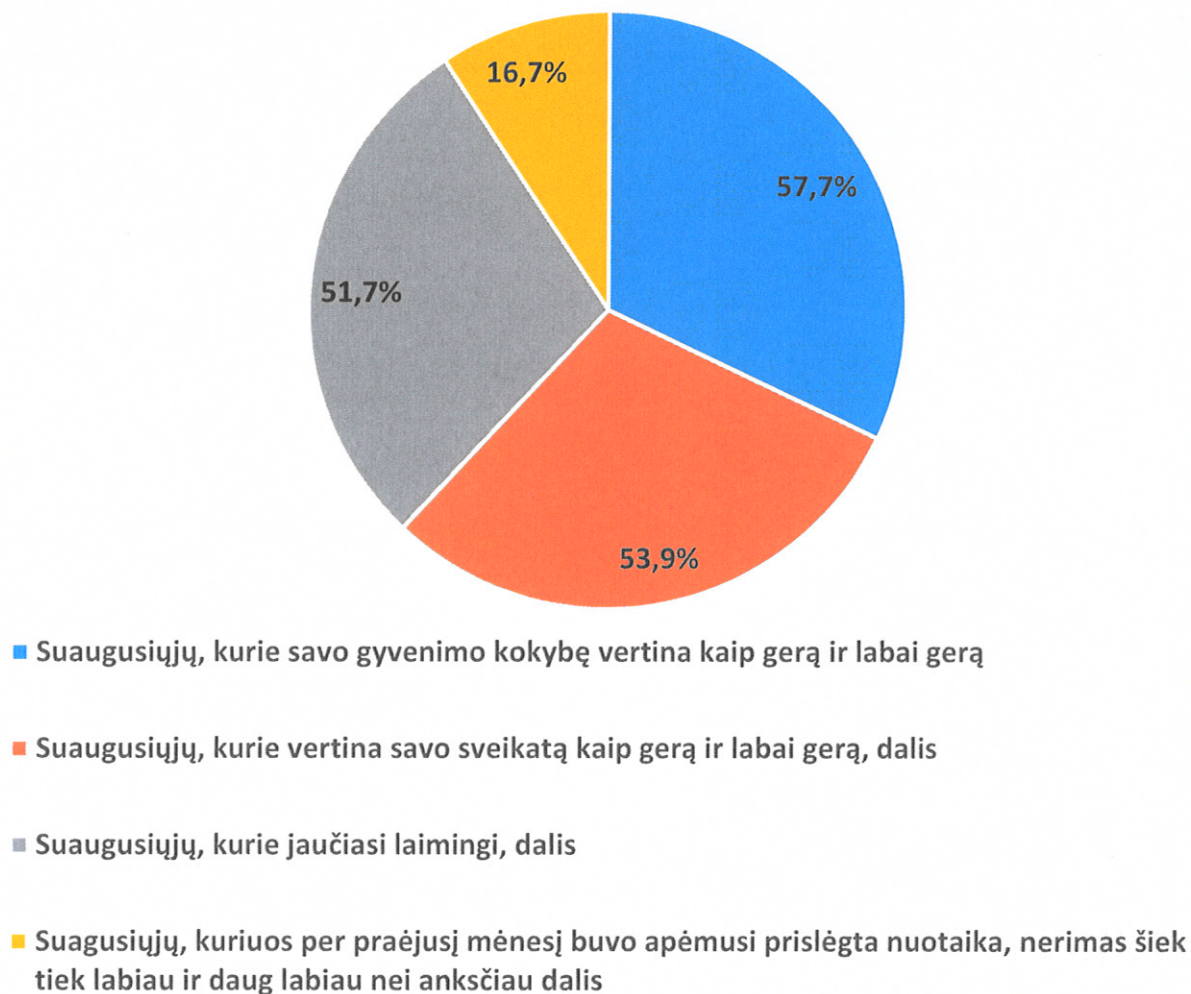
- gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingo gyvenimo vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas;
- sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai);
- rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas).

Visi gauti duomenys tyrimo metu buvo perduoti Higienos institutui iki 2018 m. liepos 25 d. Higienos institutas apdorojo gautus rezultatus ir pateikė suaugusiųjų gyvensenos tyrimo 2018 m. rodiklių suvestinę ataskaitą, kurią ir panaudojome ataskaitoje. Dalis duomenų analizuojamų ataskaitoje pateikta biuro stebėsenos specialistės apdorojus tyrimo duomenis su Excel programa.

SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS RODIKLAI

Suaugusiųjų gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingo gyvenimo, prislėgtos nuotaikos ir bendravimo vertinimo klausimyne suaugę, kurie savo gyvenimo kokybę vertino kaip labai gerą, buvo 57,7 proc. apklaustųjų. Suaugusieji, kurie savo sveikatą vertino kaip gerą ir labai gerą, buvo 53,9 proc. Laimingais ir labai laimingais jautėsi 51,7 proc. apklaustųjų, o gyventojų kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau nei anksčiau, buvo 16,7 proc. (7 pav.).

Gyvenimo kokybės, sveikatos, laimingumo vertinimas, prislėgta nuotaika ir bendravimas

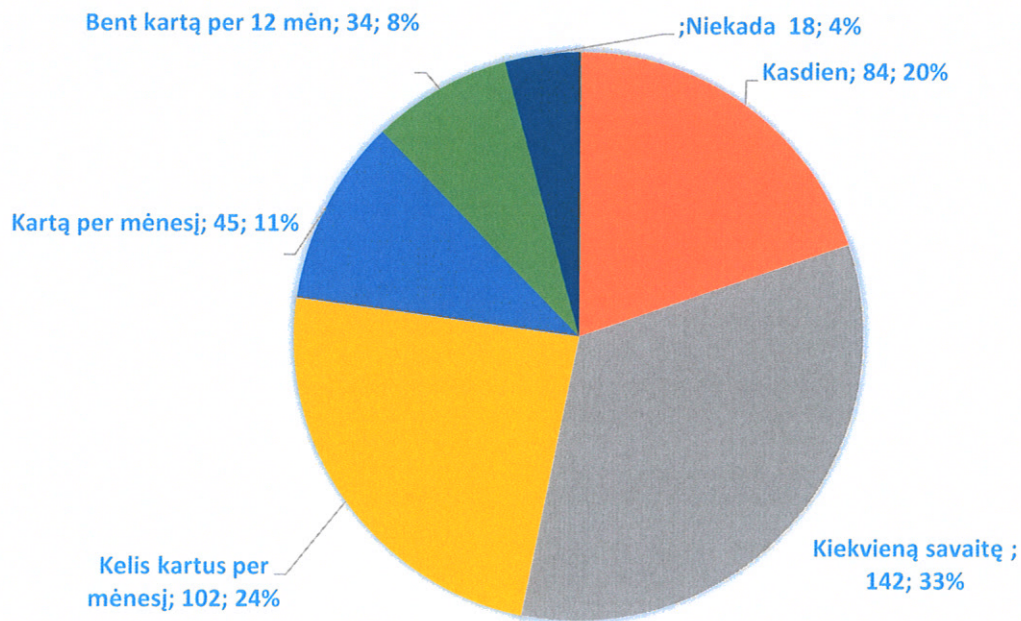
7 pav. Šaltinis Higienos instituto parengtas „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“. Tyrimo atsakymai (2018 m.).

BENDRAVIMAS SU ŠEIMOS NARIAIS, GIMINAIČIAIS, DRAUGAIS

Vienas iš svarbesnių sveikatos faktorių yra bendravimas. Bendravimo įgūdžius lemia charakterio bruožai, bei žmonių sveikatos sutrikimai. Jurbarko rajono gyventojai teigė, kad daugiausia bendrauja su šeimos nariais 91,8 proc., su draugais 80,5 proc., su giminaičiais 77,2 proc. (9 pav.).

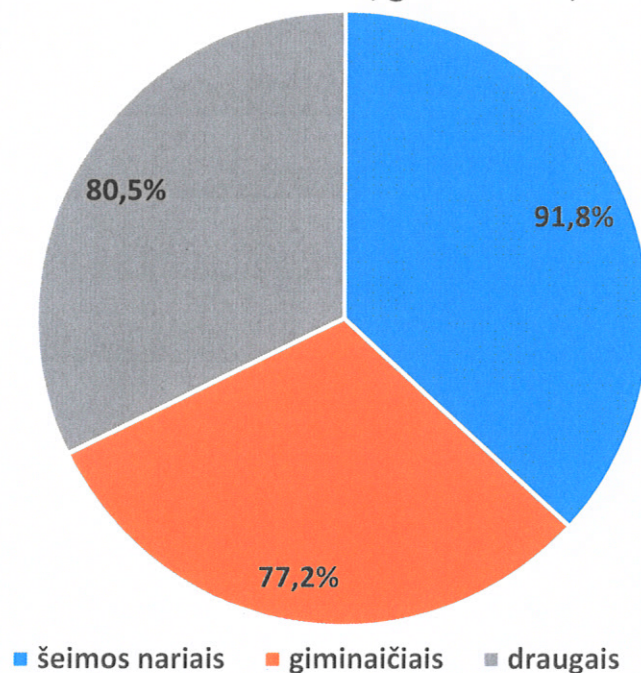
Kiekvieną savaitę bendrauja 33 proc., kelis kartus per mėnesį 24 proc., kasdien 20 proc. apklaustųjų (8 pav.).

11. KAIP DAŽNAI JŪS PER PASKUTINIUS 12 MĖNESIŲ BENDRAVOTE („GYVAI“, ELEKTRONINIU PAŠTU, TELEFONU, SOCIALINIUIOSE TINKLUOSE IR PAN.) SU GIMINAIČIAIS NE ŠEIMOS NARIAIS ?

8 pav. Šaltinis Visuomenės sveikatos biuro, tyrimo duomenų apdorojimas su Excel programa „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“ (2018 m.).

Bendravimas su šeimos nariais, giminaičiais, draugais.

9 pav. Šaltinis Higienos instituto parengtas „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“. Tyrimo atsakymai (2018 m.).

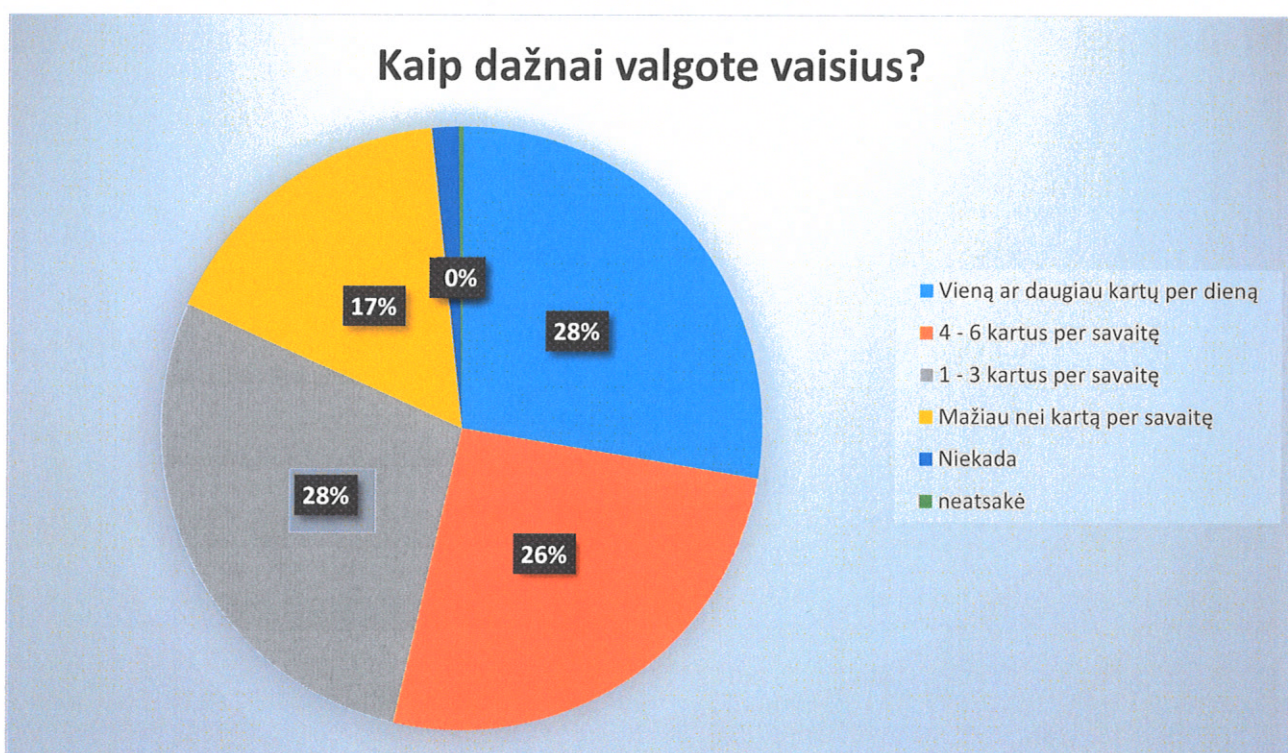
SVEIKATOS ELGSENA

Reguliarus fizinis aktyvumas, mitybos įpročiai, žalingų įpročių kaip rūkymas, narkotinių ar psichotropinių medžiagų, alkoholio vartojimas ir kiti faktoriai tiesiogiai veikia sveikatą.

Reguliarus fizinis aktyvumas, neatsiejamas geros sveikatos veiksnys, padeda kontroliuoti kūno būklę ir svorį, pagerinti sveikatą ir nuotaiką, sumažinti su nutukimu siejamų ligų riziką. Ilgalaikiais tyrimais įrodyta, jog fizinis pasyvumas yra vienas pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų, ypač širdies ir kraujagyslių sistemos, bei nutukimo, rizikos veiksnių. Apklausoje 42,0 proc. Jurbarko rajono gyventojų teigė, kad bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau užsiima fizine veikla.

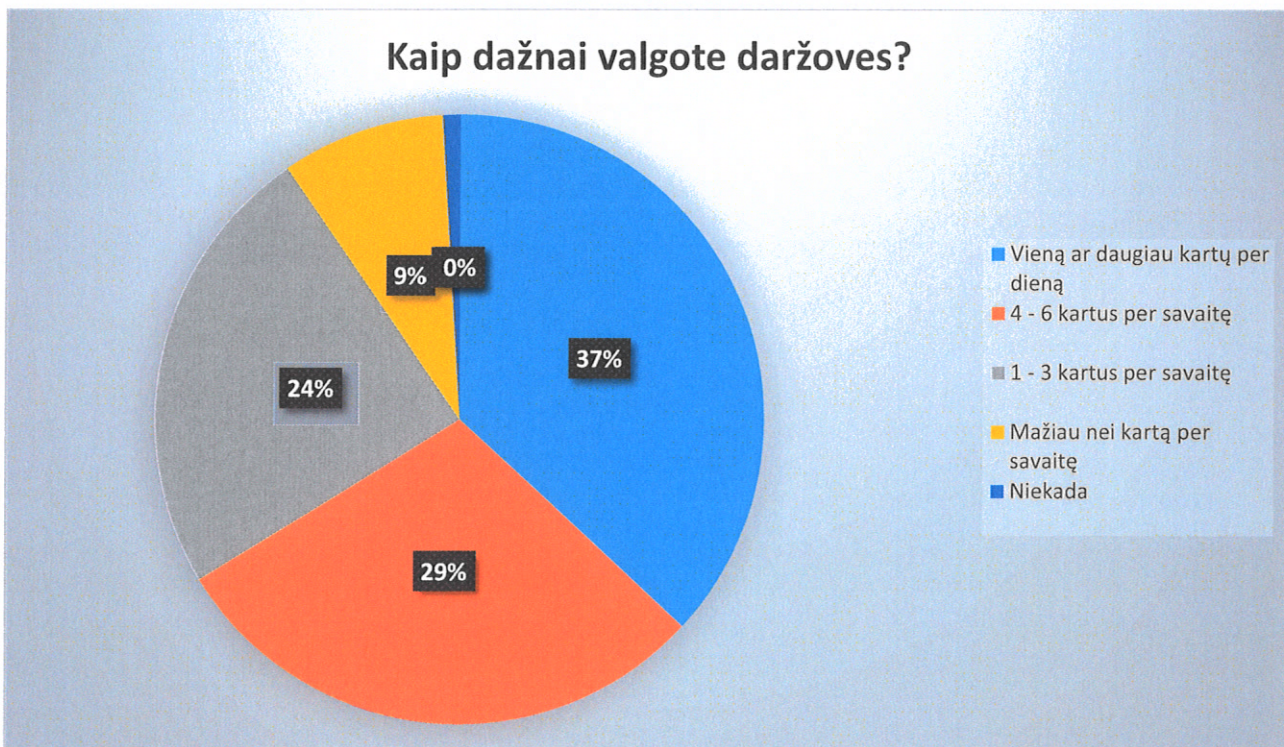
Tinkamos mitybos ir fizinio aktyvumo reguliavimas yra esminiai veiksniai siekiant kontroliuoti savo svorį. Į klausimą „Kiek kartų per dieną valgote vaisių ar daržovių (neskaitant bulvių), tomis dienomis, kai jas valgote? Viena, ar daugiau kartų per dieną, nurodė valgantys vaisius 28 proc., 1 – 3 kartus per savaitę 28 proc., 4 – 6 kartus per savaitę 26 proc., (10 pav.).

Kaip dažnai valgote daržoves 37 proc., apklaustųjų nurodė vieną, ar daugiau kartų per dieną, 4 ar 6 kartus per savaitę nurodė 29 proc., o 24 proc. apklaustųjų atsakė, kad vaisius ir daržoves valgantys 1 ar 3 kartus per savaitę. (11 pav.).

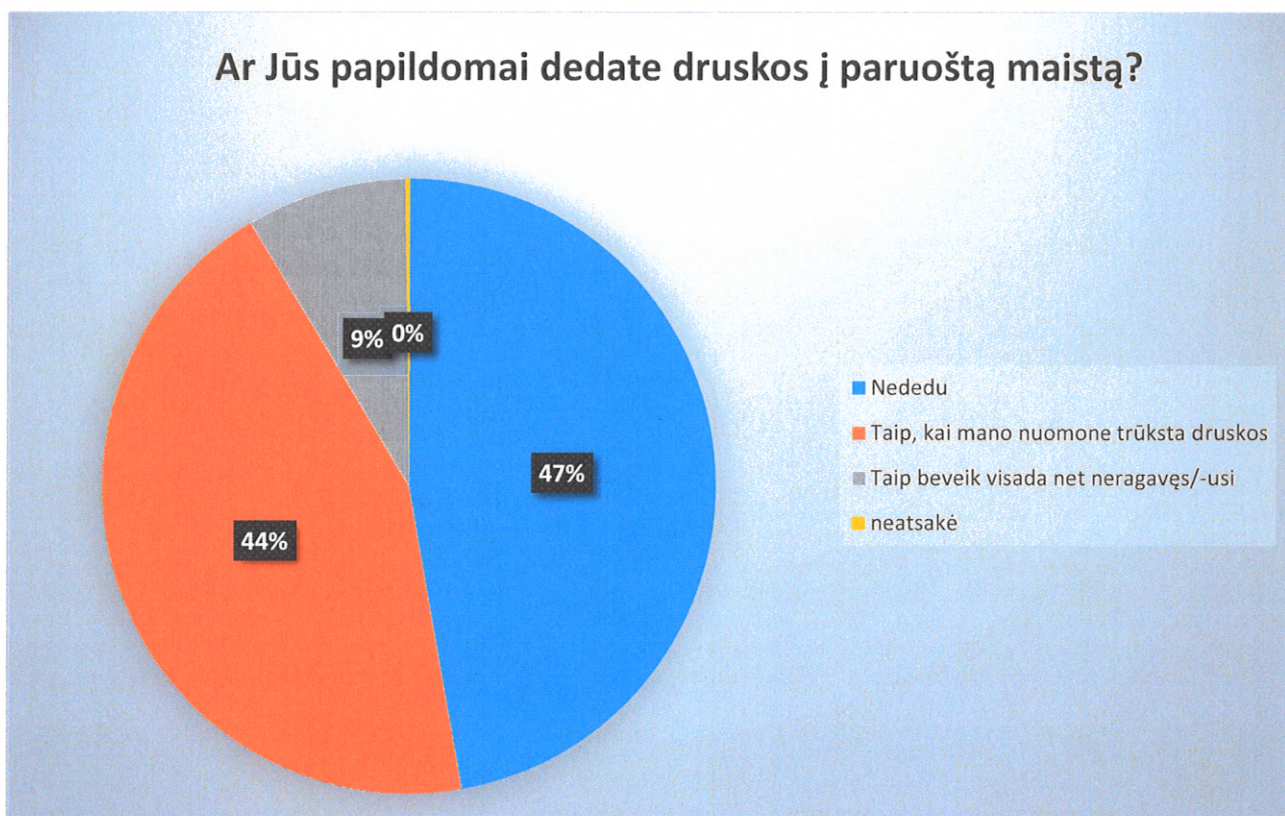

10 pav. Šaltinis Higienos instituto parengtas „Suaugusiųjų gyvenamos klausimynas“. Tyrimo atsakymai (2018 m.).

Į klausimą „Ar Jūs papildomai dedate druskos į paruoštą maistą? Nededu atsakė 47 proc., dedu kai mano nuomone trūksta druskos, nurodė 44 proc. apklaustųjų (12 pav.).

11 pav. Šaltinis Visuomenės sveikatos biuro, tyrimo duomenų apdorojimas su Excel programa „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“ (2018 m.).

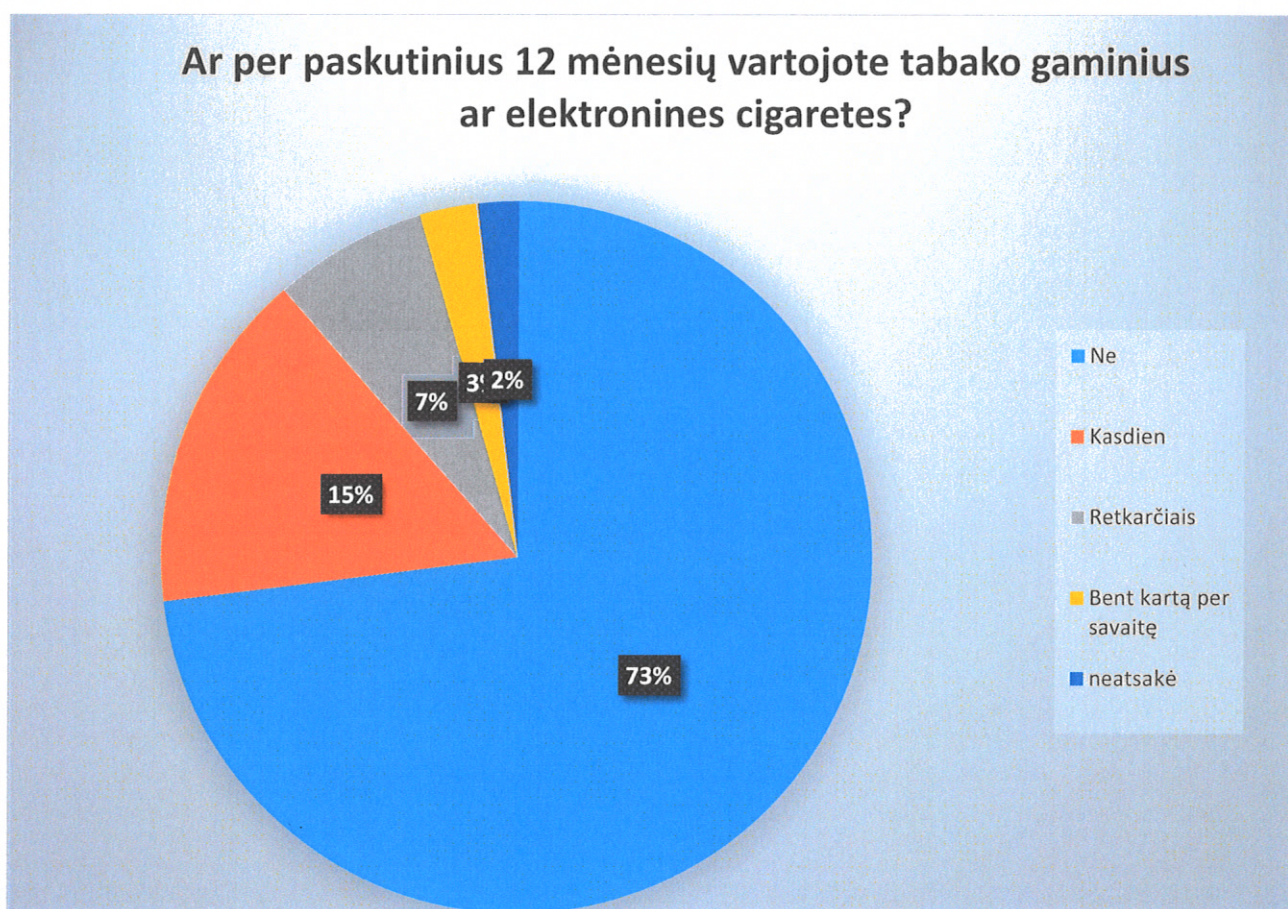
12 pav. Šaltinis Visuomenės sveikatos biuro, tyrimo duomenų apdorojimas su Excel programa „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“ (2018 m.).

RIZIKINGAS ELGESYS

Rizikingas elgesys tai – tabako gaminių, elektroninių cigarečių, alkoholinių gėrimų, narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas, ne retai yra suaugusiųjų blogo elgesio vaikams pavyzdys.

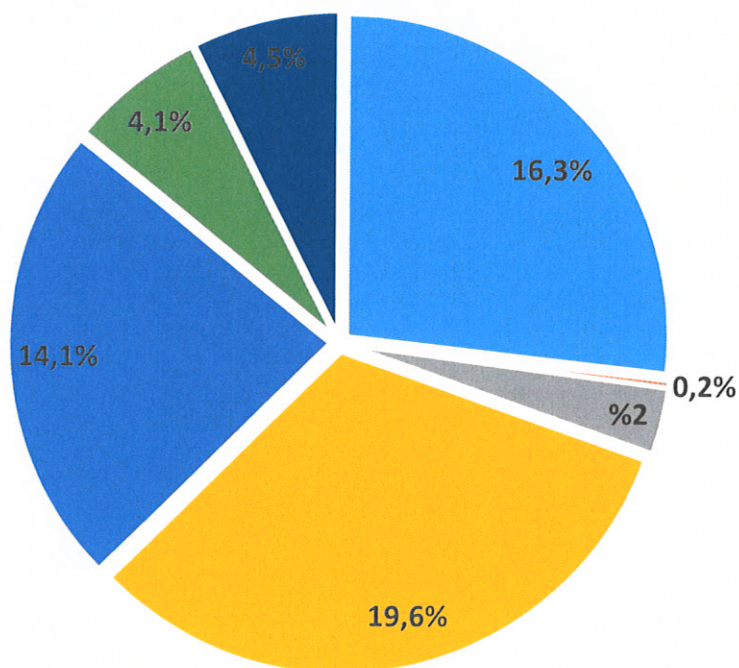
Suaugusiųjų kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus buvo tik 2,0 proc., suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kartą per savaitę vartojo alkoholinius gėrimus buvo 19,6 proc., o kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau buvo 14,1 proc. Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, be gydytojo paskyrimo, buvo 4,1 proc., o suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, be gydytojo paskyrimo buvo 4,5 proc. (14 pav.).

Apklausoje Jurbarko rajono gyventojai nurodė, kad per paskutinius 12 mėnesių nevartojo tabako gaminių ar elektroninių cigarečių net 73 proc. apklaustųjų, kad kasdien rūkė 15 proc. apklaustųjų. (13 pav.).

13 pav. Visuomenės sveikatos biuro, tyrimo duomenų apdorojimas su Excel programa „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“ (2018 m.).

Tabako gaminių, elektroninių cigarečių, alkoholinių gėrimų, narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas

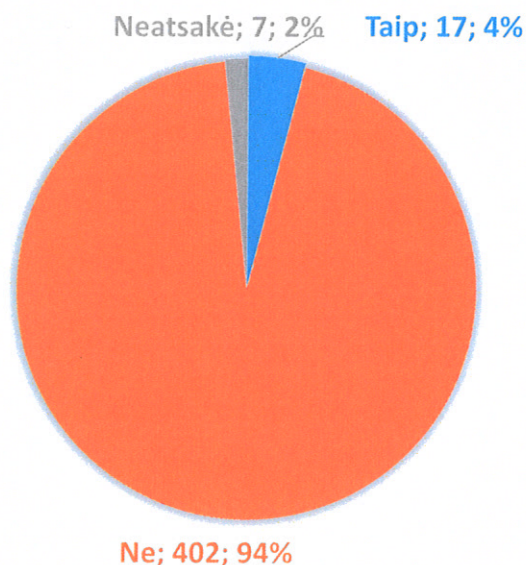

- Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis
- Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo

14 pav. Šaltinis Higienos instituto parengtas „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“. Tyrimo atsakymai (2018 m.).

I klausimą „Ar bent kartą, per 30 dienų, be gydytojo paskyrimo, vartojote narkotinių, ar psichotropinių medžiagų, kad ne atsakė 94 proc. apklaustųjų. Kadangi 94 proc. apklaustųjų atsakė, kad nevartojo narkotikų ar be gydytojo paskyrimo psichotropinių vaistų, apie kitus narkotikus kaip marihuaną ar hašišą (kanapes/ „žolę“), nebuvo net atsakymų (15 pav.).

**AR BENT KARTĄ, PER 30 DIENŲ, BE GYDYOJO PASKYRIMO
VARTOJOTE NARKOTINIŲ AR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ (NARKOTIKŲ) ?**

15 pav. Visuomenės sveikatos biuro, tyrimo duomenų apdorojimas su Excel programa „Suaugusiųjų gyvenimo klausimynas“ (2018 m.)

3. REKOMENDACIJOS

JURBARKO RAJONO SAVIVALDYBĖS ĮSTAIGOMS:

- ✓ Jurbarko savivaldybės administracijai iš esmės spręsti problemas dėl investicijų pritraukimo į Jurbarko rajono savivaldybę, mažinant bedarbių skaičių.
- ✓ Iš esmės sprendžiant bedarbystės Jurbarko rajone skaičių, mažėtų ir pašalpas gaunančiųjų bei socialinės rizikos šeimų skaičius.
- ✓ Mokyklose plėtoti, ne tik mažas pajamas gaunančių mokinių maitinimo klausimus, bet ir visų mokinių maitinimo lengvatinėmis sąlygomis, mažinant socialinę atskirtį tarp vaikų.
- ✓ Plėtoti fiziniam aktyvumui palankią ir užimtumo gerinimo infrastruktūrą (dviračių takų plėtra, laisvalaikio ir sveikatingumo zonų įrengimas).
- ✓ Didinti civilinės saugos, darbo vietose kontrolę, paskiriant atsakingus asmenis, atsakingai vesti darbo saugos instruktažus darbuotojams, sveikatos išsaugojimo klausimais, bei tinkamai kontroliuoti šią sritį.
- ✓ Užtikrinti prieinamumą pas šeimos gydytojus kaimo vietovėse, plėsti šių paslaugų tinklą.
- ✓ Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui ir toliau vykdyti prevencines sveikatingumo veiklas rajono gyventojams. Daugiau dėmesio skirti cukrinio diabeto prevencijai, ne tik bendruomenėse, bet ir mokyklose.

JURBARKO RAJONO GYVENTOJAMS:

- ✓ Aktyviai dalyvauti Jurbarko rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose renginiuose.
- ✓ Didinti profilaktinių programų įgyvendinimo Jurbarko rajone mastą, skatinti rajono gyventojus reguliariai tikrintis sveikatą ir dalyvauti valstybinėse profilaktikos ir kontrolės programose (onkologinėse, širdies ir kraujagyslių) nustatytoms gyventojų amžiaus grupėms.